

Jan Hulsen: 'De impact van stress is nergens zo groot als bij droge koeien'

Droge koe comfortabel en stressvrij huisvesten

Voldoen ligboxen als huisvesting voor droge koeien of is een stro- of zandhok gewenst? Deskundigen verschillen van mening en leggen op verschillende punten het accent. Centraal staat: voorkom stress, geef iedere koe een vreetplek en maximaliseer het ligcomfort.

tekst **Florus Pellikaan**

Behoren droge koeien in de praktijk tot de 'vergeten groepen' van het bedrijf? Het antwoord van meerdere specialisten is 'ja', al lijkt er zich een positieve trend af te tekenen. 'Op bedrijven met nieuwe stallen zijn de droge koeien vaak in dezelfde stal gehuisvest als de melkkoeien. Daardoor is er ook over de huisvesting van de droge koe goed nagedacht en krijgen ze vaak voldoende aandacht', vertelt Jan Hulsen, dierenarts en consultant bij Vetvice. 'Maar we komen ook nog regelmatig op bedrijven waar droge koeien in een hoek van de stal zitten, niet iedere dag worden gevoerd of in te kleine boxen liggen.'

De deskundigen zijn het erover eens dat de huisvesting zo moet zijn dat stress tijdens de droogstand wordt voorkomen. Jan Hulsen adviseert daarom een stressvrije afkalflijnt met onder meer veel ruimte per koe, stabiele groepen en voor iedere koe een vreetplek.

Grote hiërarchische druk

'Het hebben van een vreetplek voor iedere droge koe is van alle aanpassingen in het droogstandsmanagement de meest bepalende factor voor een succesvolle start van de volgende lactatie. Dat blijkt uit Amerikaans onderzoek. Gevecht om een plek bij het voerhek zorgt voor stress en de impact van stress is nergens zo groot als bij de droge koeien', stelt Hulsen. 'Dat komt omdat in deze groep de voeropname kritiek is. Enerzijds om-

dat je de voeropname richting het afkalven constant wilt houden en anderzijds omdat door de lage voederwaarde van droogstandsranthoeken droge koeien altijd in zekere mate een hongergevoel hebben. Hierdoor is de hiërarchische druk en strijd bij droge koeien groot.' Ook Karst Mulder, hoofd nutritie en innovatie bij Agrifirm, hamert er in de 100 dagenaanpak op dat iedere koe een vreetplek heeft. 'Een kleine groep droge koeien wil bij het aanbieden van vers voer tegelijk vreten. Belangrijk is dat er dan geen competitie ontstaat en dat koeien niet kunnen selecteren.'

Naast comfort rond de vreetplek is er bij de deskundigen ook veel aandacht voor een optimale ligplek. 'Er zijn boeren die me vertellen dat koeien de laatste één tot twee dagen voor afkalven niet meer liggen. Voeding krijgt dan al snel de schuld van bijvoorbeeld klauwbevanging, maar dat kan ook het gevolg zijn van te weinig rust', aldus Jan Hulsen. Over wat de optimale ligplek is, zijn de meningen verdeeld. Tabe Bruinsma, marketing- en productmanager bij Royal De Boer Stalinrichting, stelt dat het huisvestingssysteem van droge koeien niet wezenlijk anders hoeft te zijn dan dat van de lacterende koeien. 'De enige verschillen die kunnen worden toegepast, zijn iets bredere vreetplaatsen van 70 tot 78 centimeter per koe en bredere ligboxen. Er verandert bij de droogstand al

De voorkeur voor de huisvesting van droge koeien in een strohok domineert onder specialisten

veel voor een koe doordat ze in een nieuwe groep komt en de melkproductie stopt. Een verandering van het complete huisvestingssysteem kan alleen maar stressverhogend werken. Door dezelfde ligboxhuisvesting kun je daarnaast gemakkelijk met de omvang van de groepen schuiven en dat voorkomt overbezetting', stelt Bruinsma.

Klauwen verweken

Gelein Biewenga, docent aan Van Hall Larenstein en voormalig bedrijfsleider van Nij Bosma Zathe en begeleider van een netwerk over de huisvesting van droge koeien, breekt wel een lans voor een stro- of zandbox. 'De eerste vier weken van de droogstand kan een koe pri-

ma in de ligbox liggen, maar de laatste periode is vrijloop op stro of zand beter', vertelt Biewenga. 'Op Nij Bosma Zathe bleken droge koeien op stro vaker te gaan staan en liggen en bleef de voeropname richting het afkalfmoment constanter. Bij het huisvesten van droge koeien in een strohok is een kalvende koe in of direct naast het strohok te separeren, zodat deze dicht bij haar koppelgenoten kan afkalven en dat voorkomt weer stress', stelt Biewenga. 'Al heb je de huisvesting van droge koeien in ligboxen nog zo goed voor elkaar, je weet dat het moment van de koe uit de groep halen vroeg of laat een keer komt. En dat moment stopt het afkalfproces.' Dat de huisvesting van droge koeien op stro niet exponentieel toeneemt, kan Biewenga wel verklaren. 'Het kost veel ruimte, het is bewerkelijk en het stroverbruik is groot. In het netwerk hebben we daarom destijds de mogelijkheid van een hellingstal onderzocht. Het stroverbruik daalt dan met dertig procent.' Voorstander van het huisvesten in een strohok of zandstal is ook Karst Mulder van Agrifirm. Hij bepleit een strohok voor transitiekoeien in de periode van

tien dagen voor tot zeven dagen na kalven. 'Rond het afkalven verweken de klauwen van de droge koe. Dat heeft te maken met het afkalfproces en hierdoor worden de klauwen extra gevoelig. Huisvesten in een stro- of zandhok kan beschadigingen aan de klauwen voorkomen.' Mulder spreekt de mening van sommige veehouders tegen dat dit type huisvesting koeien lui maakt. 'Luiheid heeft meer met het rantsoen te maken. Bij een laag energetisch rantsoen blijft een koe beslist actief.'

Koe- versus boercomfort

Alhoewel Biewenga en Hulsen een voorkeur voor huisvesten op stro hebben, kan een comfortabele ligbox volgens hen wel voldoen. 'De ligboxmaten moeten passen bij de skeletmaten van de koe en de hoogte van de productie is hierin een bepalende factor. Bovendien is een droge koe honderd kilo zwaarder en zo'n vijf centimeter breder', stelt Hulsen. 'Wij adviseren voor droge koeien een ligboxbreedte van 1,35 meter hart op hart en de knieboom op 1,85 tot 1,90 meter met voldoende kopzwaailengte.' Tabe Bruinsma houdt wat kleinere box-

maten aan. 'Voor gemiddelde holsteinkoeien voldoet een breedte van 1,20 meter. Ligboxbeugels sturen een koe wanneer deze in de box loopt. Bij te ruime maten wordt de sturende werking minder. Maar de lengte van de ligplaats is in deze belangrijker dan de breedte.' Volgens Hulsen is diepstrooisel veruit de beste ligboxbedekking voor droge koeien. 'Maar ook dat moet je net als bij een vrijloopstal goed bijhouden. Geen enkel systeem is bestand tegen slecht management.' In het verlengde daarvan spreekt Bruinsma daarom over een afweging tussen koe- en boercomfort. 'Een hoog ligbed met een matras geeft de veehouder weinig werk, maar in een diepstrooiselbox kan een koe haar eigen bed creëren en dat doet ze het liefst. Het gaat erom wat bij de veehouder past.' Alle deskundigen onderstrepen het belang van voldoende beweging. Hulsen ziet daarom voordelen in een uitloopweide. Bruinsma benoemt voor meer beweging de mogelijkheid van een gescheiden vreet- en liggedeelte. 'En voor afleiding, beweging en een goede doorbloeding is een koeborstel ook bij de droge koeien een aanrader.' |

